

В. М. Любчикаспіранта кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0009-0002-3622-9475

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ, ОЗНАКОЮ ЯКИХ Є СХИЛЯННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Статтю присвячено розгляду зарубіжного досвіду щодо регламентації кримінально-правових норм, які ознакою мають схиляння. Проаналізовано кримінальне законодавство деяких пострадянських держав та держав, що є членами Європейського Союзу. Досліджено кримінально-правові норми зарубіжних країн, ознакою яких є схиляння, за такими напрямками: аналіз кримінально-правових норм, які закріплені у Загальній частині КК зарубіжних країн в яких визначена ознака схиляння; встановлення окремих кримінальних правопорушень в складах яких міститься ознака «схиляння», а також з'ясування схожих діянь («втягнення», «підбурювання», «сприяння», «залучення», «спонукання»), які за своїм змістом та характеристикою відтворюють діяння у виді «схиляння». Доведено, що в цілому, компаративістський аналіз правового регулювання такої ознаки як схиляння, дає підстави для розуміння такого поняття як наскрізного, яке використовується у кримінальному законодавстві більшої кількості держав, як ознака такого виду співучасника як підбурювач та суспільно небезпечного діяння. Втім, законодавство пострадянських держав та держав-членів ЄС в частині кримінально-правового регулювання «схиляння» засвідчує такі підходи: положення, які містяться у КК пострадянських держав майже не відрізняються від тих, що фігурують у національному кримінальному законодавстві та певних особливостей, на які потрібно звернути увагу нашому законодавцеві, не виявлено. У більшості зарубіжних країн (кримінальному законодавстві пострадянських держав) законодавець чітко встановлює такий вид співучасника, як підбурювач і конкретно визначає таку ознаку як схиляння. Проте є й ті зарубіжні країни в яких у кримінальному законодавстві хоча і закріплюється такий вид співучасника як підбурювач, однак ознаки які його характеризують інші так, зокрема у КК Королівства Іспанії (особа яка... пропонує, спонукає), КК Республіки Польщі (особа, яка...закликає), КК Французької Республіки (особа, яка...спровокувала), КК Чеської Республіки та КК ФРН (особа, яка підбурює). Щодо огляду КК держав ЄС, то правовий досвід у зазначеному ракурсі істотно відрізняється від вітчизняного. Так, у багатьох державах немає визначення підбурювача, а відповідно і ознаки «схиляння», проте у безпосередніх кримінально-правових нормах така ознака як «схиляння» закріплена. Така ознака як схиляння відіграє різноманітне кримінально-правове значення, зокрема виступає ознакою основних складів злочинів. Серед досліджуваних КК зарубіжних держав ознаку «схиляння» мають кримінально-правові норми КК Республіки Таджикистан, КК Республіки Узбекистан, КК Республіки Азербайджан, КК Литовської Республіки, КК Республіки Молдова, КК Грузії, КК Республіки Польща. Проблемою є виклад ознаки «схиляння» у зарубіжному законодавстві різними способами законодавчої техніки і термінології, що у подальшому може створювати складнощі для кваліфікації кримінальних правопорушень. Серед таких ознак: «втягнення», «підбурювання» «залучення», «спонукання».

Ключові слова: залучення, злочин, зарубіжні країни, кримінальне правопорушення, кримінальне законодавство підбурювач, підбурювання, провокація співучасник, спонукання, схиляння.

Актуальність дослідження. Порівняльне правознавство у сфері кримінального права останнім часом набуває все більшої актуальності. Ця тенденція обумовлена багатьма причинами і, головним чином, можливістю збагатити національну кримінально-правову доктрину

новими знаннями, розширити коло питань щодо інститутів кримінально-правової науки. Крім того, порівняльно-правовий аналіз норм вітчизняного кримінального законодавства та кримінального законодавства зарубіжних країн дозволяє виявити рівень розвитку вітчиз-

няного кримінального права щодо дотримання загальновизнаних принципів, які забезпечують захист прав людини та громадянина, і є основою для його вдосконалення шляхом внесення відповідних змін та доповнень.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями у сфері порівняльного кримінального права України та зарубіжних держав, займалися такі науковці, як Красницький І. [1], Хавронюк М. [14], Яценко С. [15] та ін. Проте у цих наукових працях не досліджувались окремо питання щодо регламентації кримінально-правових норм, які ознакою мають схиляння у зарубіжних країнах.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є аналіз досвіду деяких зарубіжних країн щодо регламентації кримінально-правових норм, які ознакою мають схиляння та визначення закономірностей, які можуть бути збагатити національну кримінально-правову доктрину новими знаннями, розширити коло питань щодо предмету.

Виклад основних положень. Для компаративістського аналізу кримінально-правових норм, ознакою яких є схиляння, ми обрали кримінальне законодавство наступних країн: Азербайджанської Республіки [4] Грузії [5], Республіки Казахстан [4], Республіки Узбекистан [3], Республіки Таджикистан [10], Литовської Республіки [7], Республіки Молдови [8]), Королівства Іспанії [6], Республіки Польщі [9] Французької Республіки [11], Чеської Республіки [12], Естонської Республіки [13], Республіки Болгарії [2], Швейцарської Конфедерації [18], Республіки Австрії [16], Федеративної Республіки Німеччини [17].

Аналіз кримінально-правових норм зарубіжних країн, ознакою яких є схиляння, уявляється нам доцільним в двох напрямках: 1) аналіз кримінально-правових норм, які закріплені у Загальній частині КК зарубіжних країн в яких визначена ознака схиляння; 2) встановлення окремих кримінальних правопорушень в складах яких міститься ознака «схиляння», а також з'ясування схожих діянь («втягнення», «підбурювання», «сприяння», «залучення», «спонукання»), які за своїм змістом та характеристикою відтворюють діяння у виді «схиляння».

Термін «схиляння» використовується не в усіх проаналізованих нами КК зарубіжних держав та законодавчого його визначення немає. Серед кримінально-правових норм Загальних частин Кримінальних кодексів (далі – КК) зарубіжних країн в яких є ознака схиляння, маємо

визначити, ті в яких надається поняття виду співучасника - підбурювача. Так, у ст. 32 КК Азербайджанської Республіки - підбурювачем визнається особа, що схилила інше особу до вчинення злочину шляхом домовленості, підкупу, загрози або іншим способом [4], у ст. 24 КК Грузії – підбурювачем є особа, яка схилила іншу особу до скоєння умисного злочину [5], у ст. 28 КК Республіки Казахстан – підбурювачем є особа, яка схилила інше особу до скоєння кримінального правопорушення шляхом умовляння, підкупом, погрози або іншим способом [4], у ст. 28 КК Республіки Узбекистан – підбурювачем є особа, що схилила до скоєння злочину [3], у ст. 36 КК Республіки Таджикистан – підбурювачем визнається особа, що схилила інше особу до вчинення злочину шляхом домовленості, підкупу, погрози або іншим способом [10], у ст. 24 КК Литовської Республіки - підбурювачем визнається особа, яка схилила інше особу до вчинення злочину [7], у ст. 42 КК Республіки Молдови - підбурювачем визнається особа, яка будь-яким способом схилило іншу особу до вчинення злочину [8]); у ч. 2 ст. 17 КК Королівства Іспанії – підбурюванням вважаються дії, коли особа, яка вирішила вчинити злочин, пропонує іншій або іншим особам здійснити його. Стаття 18 визначає провокацію під якою розуміється безпосереднє спонукання особи чи групи осіб до вчинення злочину за допомогою друкованих засобів, радіо чи іншого засобу подібної дії, яке сприяє поширенню інформації [6], ст. 18 КК Республіки Польщі у § 2 визначає що за підбурювання підлягає відповідальності особа, яка бажала щоб інша особа вчинила злочин, заклала її це зробити [9], у ст. 121-7 КК Французької Республіки встановлює що співучасниками є особа, яка за допомогою дарунків, обіцянок, погроз, вимог, зловживанням владою чи повноваженнями спровокувала злочинне діяння чи надала вказівки на його виконання [11], у ст. 24 КК Чеської Республіки встановлює, що співучасником є той хто умисно:...б) підбурює іншу особу до вчинення кримінального правопорушення (підбурювач) [12]. Додатково маємо додати і визначення підбурювача в інших країнах, зокрема КК Болгарії, КК Швейцарії, КК Австрії, КК ФРН [2; 18; 16; 17]. Так, КК Болгарії підбурювачем визнає того, хто схилив іншу особу до вчинення злочину, КК Швейцарії – того, хто умисно схиляє чи намагається схилити іншу особу до вчинення злочину чи проступку (ст. 14), а в КК Австрії – того, хто схиляє до вчинення злочину (§ 12). Згідно з КК ФРН під-

бурювачем є той, хто умисно підбурював іншу особу до умисного протиправного діяння. Караним є і замах на підбурювання та на схиляння до злочинного діяння, вираження готовності вчинити злочинне діяння, прийняття пропозиції про його вчинення, змова з іншою особою на вчинення злочинного діяння чи змова на підбурювання інших осіб до його вчинення (§ 30)[14, С. 243].

Отже, у більшості зарубіжних країн (кримінальному законодавстві пострадянських держав) законодавець чітко встановлює такий вид співучасника, як підбурювач і конкретно визначає таку ознаку як схиляння (КК Азербайджанської Республіки, КК Грузії, КК Республіки Казахстан, КК Республіки Узбекистан, КК Республіки Таджикистан, КК Литовської Республіки, КК Республіки Молдови, КК Болгарії, КК Швейцарії, КК Австрії). Проте є й ті зарубіжні країни в яких у кримінальному законодавстві хоча і закріплюється такий вид співучасника як підбурювач, однак ознаки які його характеризують інші так, зокрема у КК Королівства Іспанії (особа яка... пропонує, спонукає), КК Республіки Польщі (особа, яка...закликає), КК Французької Республіки (особа, ка...спровокувала), КК Чеської Республіки та КК ФРН (особа, яка підбурює). Втім усі із зазначених ознак маємо визначити, як схожі із ознакою схиляння.

Щодо аналізу КК зарубіжних країн стосовно окремих кримінальних правопорушень в складах яких міститься ознака «схиляння», то серед досліджуваних КК зарубіжних держав законодавець використовує її у: КК Республіки Таджикистан у ст. 179¹ «Втягнення у скоєння злочинів терористичного характеру або інше сприяння їх скоєнню» диспозиція якої передбачає, що залучення осіб до скоєння злочинів, передбачених статтями 179, 179², 179³, 181, 182, 184, 184¹, 184², 184³, 184⁴, 185, 193, 194, 194¹, 194², 194³, 194⁴ 194⁵, 310 та 402 цього Кодексу, або схиляння особи до участі в діяльності терористичної організації, озброєння або навчання осіб з метою скоєння зазначених злочинів, а так само надання іншого сприяння», КК Республіки Узбекистан у ст. 103¹ «Схиляння до самогубства» диспозиція якої викладена як: «Схиляння до самогубства, тобто збудження у іншої особи рішучості вчинити самогубство шляхом умовляння, обману чи іншим шляхом, якщо особа покінчила життя самогубством або здійснювала замах на нього»; КК Азербайджанської Республіки у ст. 236 «Схиляння до вживання наркотичних або психотропних речовин»; КК Литов-

ської Республіки має наступні статті: ст. 133 «Схиляння до самогубства або доведення до самогубства» диспозиція якої викладена як: «Той хто схилив людину до самогубства або довів людину до самогубства шляхом жорстокого або підступного поводження» та ст. 264 «Схиляння до вживання наркотичних або психотропних речовин» у ч. 1 викладена з таким змістом: «Той хто допоміг особі здобути, змушував, схилив або іншим способом привчав до споживання наркотичних або психотропних речовин у немедичних цілях»; а ч. 2 відповідної статті має такий виклад: «Той хто допоміг неповнолітньому здобути, змушував, схилив або іншим способом привчав до споживання наркотичних або психотропних речовин у немедичних цілях»; КК Республіки Молдова у диспозиції ст. 208 «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність або схиляння їх до аморальних дій» викладено, що: «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність або спонукування їх до аморальних дій, а рівно – схиляння неповнолітніх до аморальних дій (жебракство, азартні ігри, розпуста тощо) вчинені особою, яка досягла 18 років»; КК Грузії у диспозиції ст. 145 «Провокація злочину» має наступний зміст: «Провокація злочину тобто схиляння іншої особи до скоєння злочину з метою її притягнення до кримінальної відповідальності»; серед диспозицій в яких передбачено ознаку схиляння; у КК Республіки Польща ознака «схиляння» міститься у § 2 ст. 152 в такому вигляді «Такому самому покаранню підлягає той, хто надає вагітній жінці допомогу у проведенні абортів з порушенням положень закону або схиляє до абортів»; ст. 197 передбачає: «Хто шляхом насилля, незаконної погрози або обманом схилив іншу особу до статевих зносин»; ст. 198: «Хто використовуючи безпорадність іншої особи або виникаючу внаслідок розумової відсталості чи психічної хвороби нездатність особи розуміти значення діяння і керувати своєю поведінкою, схилив її до статевого акту або до піддання себе іншим діям сексуального характеру, або до виконання таких дій»; ст. 199: «Хто зловживаючи відносинами залежності чи використовуючи критичний стан, схилив іншу особу до статевого акту або до піддання себе іншим діям сексуального характеру, або до виконання таких дій»; ст. 200: «Хто вчинив статевий акт з малолітнім, що не досяг 15 років або здійснив щодо такої особи інші дії сексуального характеру чи схилив іншу особу до статевого акту або до піддання себе таким діям або до їх виконання».

Втім варто відзначити, що вказівка на ознаку «схиляння» здійснюється різними способами законодавчої техніки і термінології, поняття «втягнення» і «схиляння», дійсно, є достатньо близькими у семантичному значенні словами. Іноді означені поняття вживаються як тотожні і такі, що взаємозамінюються. Прикладом тому є позиція естонського законодавства. Так, ст. 202-1 КК Естонської Республіки має назву «Втягнення неповнолітнього у пияцтво», а диспозицію викладено у такий спосіб: «Схиляння неповнолітнього до систематичного вживання алкогольних напоїв батьками або іншою повнолітньою особою, у службовій або іншій залежності від якої знаходиться неповнолітній» [13]. Такий же приклад маємо визначити і у КК Республіки Таджикистан у ст. 179¹ «Втягнення у скоєння злочинів терористичного характеру або інше сприяння їх скоєнню» диспозиція якої передбачає, що залучення осіб до скоєння злочинів, передбачених статтями 179, 179², 179³, 181, 182, 184, 184¹, 184², 184³, 184⁴, 185, 193, 194, 194¹, 194², 194³, 194⁴, 194⁵, 310 та 402 цього Кодексу, або схиляння особи до участі в діяльності терористичної організації, озброєння або навчання осіб з метою скоєння зазначених злочинів, а так само надання іншого сприяння».

Серед кримінальних правопорушень, які мають найбільше використання такої ознаки як «схиляння» у кримінальних кодексах європейських держав маємо визначити таке як «Схиляння до самогубства» (ст. 133 КК Литви, ст. 127 КК Болгарії, ст. 115 КК Швейцарії, §78 КК Австрії, ст. 151 КК Сан-Марино, ст. 580 КК Італії). Кримінальна відповідальність за схиляння до самогубства передбачена також кримінальними кодексами Угорщини та Франції. У КК Сан-Марино підбурювання до самогубства дитини у віці до 14 років або недієздатного розглядається як вбивство [14, С. 662]. Крім того караними є у КК Австрії звідництво. Сприяння розпусним діям щодо інших осіб за винагороду, схиляння до професійної проституції, сутенерство, торгівлю людьми з метою заняття професійною проституцією (§213-2170) [14, С. 906]. Проте у розділі 3 Особливої частини КК Сан-Марино міститься й інші ознаки, які також маємо визначити, як ті що схожі із ознакою «схиляння», зокрема спонукання. Так, окрема глава III «Злочини проти громадської моралі» де передбачено ст. 269 «Спонукання до заняття проституцією», ст. 276 «Оприлюднення у засобах громадської комунікації дій чи предметів які спонукують до насильства, жорстокості, хулі-

ганства, сексуальної розбещеності або «ображають» почуття єдності сім'ї» [14, С. 911]

Отже враховуючи різний виклад схожих дій із схилянням, зокрема втягнення, підбурювання, залучення, спонукання у КК деяких зарубіжних держав, цікавим є наскільки часто зарубіжний законодавець їх використовує у кримінально-правових нормах:

- «втягнення» - КК Литовської Республіки (ст. 159 «Втягнення неповнолітнього у злочинне діяння», ст. 160 «Втягнення неповнолітнього у споживання ліків та інших засобів, що викликають одурманювання», ст. 161 «Втягнення неповнолітнього у, пияцтво», ст. 308 «Втягнення у заняття проституцією»); КК Республіки Молдова (ст. 208 «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність або схиляння їх до аморальних дій» ст. 209 «Втягнення неповнолітніх у незаконне споживання наркотиків, лікарських засобів або інших речовин, що володіють одурманюючою дією»); КК Республіки Узбекистан (ст. 127 «Втягнення неповнолітнього до антисоціальної поведінки»; КК Республіки Казахстан (ст. 144 «Втягнення неповнолітніх до виготовлення продукції еротичного змісту»);

- «підбурювання» - КК Азербайджанської Республіки (ст. 104 «Підбурювання до вчинення геноциду»), КК Чеської Республіки (ст. 364 «Підбурювання до кримінального правопорушення»), КК Королівства Іспанії (ст. 151 – Підбурювання, змова і пропозиція щодо скоєння злочинів, ст. 545 – диспозиція якої викладена як: «Особа, яка спонукає підбурює, підтримує ао здійснює керівництво заколотом, а також виступає головним ініціатором заколоту); Відмінною особливістю кримінального законодавства Французької Республіки є те, що в ст. 223-13 на законодавчому рівні закріплюється відповідальність за рекламування та пропагування товарів, послуг, засобів чи методів, у результаті застосування яких з'являється можливість заподіяння собі смерті. За підбурювання особи до самогубства (ст. 223-13), а також ст. R 625-7 – Непублічне підбурювання до дискримінації, ненависті та насилля по відношенню до будь-якої особи чи групи осіб в силу їх походження чи неприналежності, реальної або умовної, до певної етичної групи, раси, нації, релігії)

- «залучення» - КК Азербайджанської Республіки (ст. 170 «Залучення неповнолітнього у вчинення злочину»), КК Грузії КК (ст. 253 «Залучення до заняття проституцією», 255¹ «Залучення неповнолітнього до незаконного виготовлення і збуту порнографічних

творів або інших предметів порнографічного характеру»), КК Республіки Казахстан (ст. 132 «Залучення неповнолітнього до скоєння кримінальних правопорушень», ст. 133 «Залучення неповнолітнього до вчинення антигромадських дій», ст. 134 «Залучення неповнолітнього до заняття проституцією»), КК Республіки Польща (ст. 142 «Хто всупереч приписам закону здійснює залучення громадян Польщі або іноземців, які перебувають на її території, до військової служби в іноземному війську або до служби в іноземній військовій організації»), КК Республіки Узбекистан (ст. 274 «Залучення до вживання наркотичних засобів або психотропних речовин»), КК Республіки Таджикистан (ст. 165 «Залучення неповнолітнього до скоєння злочину» ст. 166 «Залучення неповнолітнього до антигромадських дій», ст. 203 «Залучення до споживання наркотичних засобів або психотропних речовин»);

- «спонукання» - КК Чеської Республіки (ст. 144 «Доведення до самогубства» - Хто спонукає іншу особу до доведення до самогубства..., ст. 162 «Спонукування вагітної жінки до аборту», ст. 189 «Сутенерство» - Хто спонукає, влаштовує, наймає, спокушає або заманює іншу особу до заняття проституцією, або той хто отримує прибуток від проституції, якою займаються інші...», ст. 202 «Спонукування до статевого проникнення»), КК Королівства Іспанії (ст. 187 «Той хто примушує, спонукає або сприяє заняттю проституцією неповнолітньою або недієздатною особою»), КК Республіки Молдова (ст. 314 «Спонукування до дачі неправдивих показань, неправдивого висновку, здійсненню неправдивого перекладу»). Таке різноманіття ознак у зарубіжному законодавстві, що по суті мають схожість із «схилянням», на наш погляд, є цікавим, адже має підстави для замислення над можливими складнощами при кваліфікації кримінальних правопорушень.

Висновки. Отже, аналіз регламентації кримінально-правових норм, ознакою яких є схиляння в зарубіжному законодавстві, можна констатувати, що в цілому, компаративістський аналіз правового регулювання такої ознаки як схиляння, дає підстави для розуміння такого поняття як наскрізного, яке використовується у кримінальному законодавстві більшої кількості держав, як ознака такого виду співучасника як підбурювач та суспільно небезпечного діяння. Втім, законодавство пострадянських держав та держав-членів ЄС в частині кримінально-правового регулювання «схиляння» засвідчує такі

підходи: положення, які містяться у КК пострадянських держав майже не відрізняються від тих, що фігурують у національному кримінальному законодавстві та певних особливостей, на які потрібно звернути увагу нашому законодавцеві, не виявлено. У більшості зарубіжних країн (кримінальному законодавстві пострадянських держав) законодавець чітко встановлює такий вид співучасника, як підбурювач і конкретно визначає таку ознаку як схиляння (КК Азербайджанської Республіки, КК Грузії, КК Республіки Казахстан, КК Республіки Узбекистан, КК Республіки Таджикистан, КК Литовської Республіки, КК Республіки Молдови, КК Болгарії, КК Швейцарії, КК Австрії). Можна припустити, що така однастайність у розумінні поняття «схиляння» законодавцями пострадянських держав та України зумовлена спільністю минулої правової системи, історичних зв'язків та їх географічним положенням. Проте є й ті зарубіжні країни в яких у кримінальному законодавстві хоча і закріплюється такий вид співучасника як підбурювач, однак ознаки які його характеризують інші так, зокрема у КК Королівства Іспанії (особа яка...*пропонує, спонукає*), КК Республіки Польщі (особа, яка...*закликає*), КК Французької Республіки (особа, ка...*спровокувала*), КК Чеської Республіки та КК ФРН (особа, яка *підбурює*). Щодо огляду КК держав ЄС, то правовий досвід у зазначеному ракурсі істотно відрізняється від вітчизняного. Так, у багатьох державах немає визначення підбурювача, а відповідно і ознаки «схиляння», проте у безпосередніх кримінально-правових нормах така ознака як «схиляння» закріплена.

Схиляння відіграє різноманітне кримінально-правове значення, зокрема виступає ознакою основних складів злочинів. Серед досліджуваних КК зарубіжних держав ознаку «схиляння» мають кримінально-правові норми КК Республіки Таджикистан, КК Республіки Узбекистан, КК Азербайджанської Республіки, КК Литовської Республіки, КК Республіки Молдова, КК Грузії, КК Республіки Польща.

Як на наш погляд, проблемою є виклад ознаки «схиляння» у зарубіжному законодавстві різними способами законодавчої техніки і термінології, що у подальшому може створювати складнощі для кваліфікації кримінальних правопорушень. Серед таких маємо виділити «*втягнення*» (КК Естонської Республіки, КК Республіки Таджикистан, КК Литовської Республіки, КК Республіки Молдова КК Республіки Узбекистан, КК Республіки Казахстан); «*підбу-*

рювання» (КК Азербайджанської Республіки, КК Чеської Республіки, КК Королівства Іспанії, КК Французької Республіки; «залучення» (КК Азербайджанської Республіки, КК Грузії КК, КК Республіки Казахстан, КК Республіки Польща, КК Республіки Узбекистан, КК Республіки Таджикистан; «спонукання» (КК Чеської Республіки, КК Королівства Іспанії, КК Республіки Молдова.

Список використаної літератури:

1. Красницький І.В. Кримінальна відповідальність як інститут кримінального права Франції та України: порівняльний аналіз: Монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. 232 с.;
2. Кримінальний кодекс Республіки Болгарія от 15 березня 1968 р URL: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID> (дата звернення 13.01.2024 р)
3. Кримінальний кодекс Республіки Узбекистан/ під ред. В. Л. Менчинського. Переклад на українську мову О.В. Іванов. К. : ОВК, 2019. 194 с.
4. Кримінальний кодекс Азербайджанської Республіки, Кримінальний кодекс Республіки Казахстан під ред. В. Л. Менчинського. Переклад на українську мову. Т. В. Руденко. К. : ОВК, 2016. 490 с.
5. Кримінальний кодекс Грузії / Переклад на українську мову. Т. В. Руденко; під заг. ред. О. В. Коротюк. К. : ОВК, 2021. 254 с.
6. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія / під ред. В. Л. Менчинського. Переклад на українську мову О. В. Лішевської. К. : ОВК, 2016. 284 с.
7. Кримінальний кодекс Литовської Республіки / переклад К. В. Менченя; під ред. О. В. Коротюк. К. : ОВК, 2021. 158 с.
8. Кримінальний кодекс Республіки Білорусь, Кримінальний кодекс Молдова, під ред. В. Л. Менчинського. Переклад на українську мову Т.В. Руденко. К. : ОВК, 2016. 462 с.
9. Кримінальний кодекс Республіки Польща / під ред. В. Л. Менчинського. Переклад на українську мову В. С. Станіч. К. : ОВК, 2016. 138 с.
10. Кримінальний кодекс Республіки Таджикистан / переклад Станіч В.С.; під ред. О. В. Коротюк. К. : ОВК, 2021. 288 с.
11. Кримінальний кодекс Французької Республіки, під ред. В. Л. Менчинського. Переклад на українську мову Станіч В.С.. К. : ОВК, 2017. 348 с.
12. Кримінальний кодекс Чеської Республіки / Переклад на українську мову О. В. Коротюк. К. : ОВК, 2020. 264 с.
13. Паралельні тексти КК Естонії естонською та англійською мовами. URL : https://www.riigiteataja.ee/en/compare_original/501042019020 (дата звернення 10.01.2024 р.)
14. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: Монографія. К.: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
15. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав: Навч. посібник. К.: Дакор, 2013. 166 с.
16. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Strafgesetzbuch, Fassung vom 03.06.2021 // Bundesministerium für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort. URL : <https://www.ris.bka.gv.at/NormDokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002296&Fassung> (дата звернення 15.01.2024).
17. StGB, Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871. Historisch-synoptische Edition 1871—2013. Herausgegeben von Rechtsanwalt Dr. Thomas Fuchs Fachanwalt für Bau- und Architektenrecht. lexetius.com, Mannheim 2013. 1652 p. (PDF Edition in German)
18. Swiss Criminal Code of 21 December 1937, SR 311.0. Federal Act (Status as of 1 March 2019) [Архівовано 7 червня 2019 у Wayback Machine.]. URL : https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/en (дата звернення 15.01.2024).

Lyubchyk V.M. Regulation of criminal legal standards which are characterized by the declension: foreign experience

The article is devoted to the consideration of foreign experience in regulating criminal law norms that have a sign of declension. The criminal legislation of some post-Soviet states and states that are members of the European Union is analyzed. The criminal law norms of foreign countries, a sign of which is obeisance, have been studied in the following areas: analysis of the criminal law norms enshrined in the General Part of the Criminal Code of foreign countries, in which the sign of obeisance is defined; the establishment of certain criminal offenses that contain the sign of "admiration", as well as the clarification of similar acts ("involvement", "incitement", "assistance", "involvement", "inducement"), which in their content and characteristics reproduce acts in the form "declension". It has been proven that, in general, a comparative analysis of the legal regulation of such a feature as inducement provides grounds for understanding such a concept as a cross-cutting one, used in the criminal legislation of more states, as a sign of this type of accomplice as

an instigator and a socially dangerous act. However, the legislation of post-Soviet states and EU member states in terms of criminal law regulation of "inducement" indicates such approaches: the provisions contained in the Criminal Code of post-Soviet states are almost no different from those appearing in national criminal legislation and certain features that need to be paid attention to our legislator, was not found. In most foreign countries (criminal legislation of post-Soviet states), the legislator clearly establishes this type of accomplice as an instigator and specifically defines such a sign as obeisance. However, there are also those foreign countries in which, although the criminal law establishes this type of accomplice as an instigator, its signs are characterized by others, in particular in the Criminal Code of the Kingdom of Spain (the person who... proposes, induces), the Criminal Code of the Republic of Poland (the person... calls), the Criminal Code of the French Republic (the person who provoked), the Criminal Code of the Czech Republic and the Criminal Code of the Federal Republic of Germany (the inciting person). As for the review of the criminal codes of EU states, the legal experience in this perspective differs significantly from the domestic one. In many states there is no definition of an instigator, and, accordingly, there is no definition of the sign of "inclination", however, in the direct criminal law norms such a sign as "bowing" is enshrined. Such a feature as inclination plays a variety of criminal legal significance, in particular, it acts as a sign of the main elements of crimes. Among the studied Criminal Codes of foreign countries, the sign of "bowing" has the criminal law norms of the Criminal Codes of the Republic of Tajikistan, the Republic of Uzbekistan, the Republic of Azerbaijan, the Republic of Lithuania, the Republic of Moldova, Georgia, and the Republic of Poland. The problem is the presentation of the sign of "inclination" in foreign legislation using different methods of legislative technique and terminology, which in the future may create difficulties for the qualification of criminal offenders. Among such signs: "pulling in", "incitement", "attraction", "incitement".

Key words: attraction, crime, foreign countries, criminal offense, criminal legislation instigator, incitement, provocation, accomplice, inducement, incitement.